

TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

INGLIZ VA O'ZBEK TILLARI EMOTSIONAL LEKSIKASINING LINGVOKULTUROLOGIK QIYOSIY TAHLILI

Burxonova Durdona

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti 2505-guruh talabasi

ANNOTATSIYA: *Ushbu maqolada ingliz va o'zbek tillarida emotsional leksikaning lingvokulturologik mohiyati, semantik va pragmatik xususiyatlari hamda ularning tarjima jarayonidagi o'ziga xosliklari chuqur tahlil qilinadi.*

Emotsional birliklarning milliy mentalitet bilan bog'liqligi, ularning madaniy konnotatsiyalari va pragmatik vazifasi qiyosiy yondashuv asosida o'rganilgan. Shuningdek, emotsional leksika tarjimasida yuzaga keladigan semantik yo'qotishlar va kompensatsiya strategiyalari ko'rib chiqiladi.

KIRISH

Til inson ruhiy olami, hissiy kechinmalari va ijtimoiy tajribasining asosiy ifoda vositasidir. Har bir xalq o'zining tarixiy taraqqiyoti davomida o'ziga xos emotsional lug'atni shakllantiradi. Shu bois emotsional leksika lingvokulturologik tadqiqotlarda muhim ilmiy yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Ingliz va o'zbek tillari turli til oilalariga mansub bo'lishi, shuningdek, madaniy infratuzilma va ijtimoiy qadriyatlaridagi farqlar emotsional birliklarda sezilarli tafovutlarni yuzaga keltiradi.

1. Emotsional Leksikaning Lingvistik Asoslari

Emotsional leksika insonning hissiy holatlarini ifodalovchi so'zlar majmuini tashkil etadi. Bular nafaqat kayfiyatni, balki munosabat, baholash, subyektiv kechinmalarni ham aks ettiradi. Ingliz tilida emotsional leksika ko'pincha individualizmga asoslangan bo'lsa, o'zbek tilida u ijtimoiy kontekst va milliy qadriyatlar bilan uyg'unlashgan holda shakllangan. Masalan, "proud" so'zi ingliz tilida ko'proq shaxsiy muvaffaqiyat bilan bog'lansa, o'zbek tilidagi "mag'rur" so'zi ijtimoiy baholash omillari bilan to'ldiriladi.

Til va madaniyat bir-biri bilan chambarchas bog'langan bo'lib, har bir emotsional birlik ortida ma'lum tarixiy-madaniy qatlam yashiringan. Ingliz tilidagi emotsional birliklar ko'proq individual his-tuyg'ularga urg'u bersa, o'zbek tilida jamiyat, oila va milliy qadriyatlarga doir emotsiyalar kuchliroq seziladi. Masalan, "homesick" inglizcha so'zida shaxsning o'zi ustuvor bo'lsa, o'zbekchadagi "vatan sog'inchi" so'zida milliy ruhiyat kengroq o'rin egallaydi.

2. Emotsional Lek-sikaning Semantik Va Pragmatik Tahlili

Konnotativ ma'no emotsional leksikaning eng muhim belgilaridan biridir. Bir

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

xil denotativ ma'noga ega bo'lgan so'zlar ikki tilda turlicha hissiy kuchga ega bo'lishi mumkin. Masalan, ingliz tilidagi "love" so'zi turli kontekstlarda neytral bo'lishi mumkin, biroq o'zbek tilidagi "muhabbat" so'zi kuchli romantik va ma'naviy mazmunga ega. Pragmatik jihatdan esa ingliz tilida emotsional birliklar qisqa, aniqlik bilan bildirilsa, o'zbek tilida ular ko'proq badiiylik, ifodalilik va majoz bilan boyitilgan bo'ladi.

3. Tarjima Jarayonida Emotsional Lek-sikaning Uzatilishi

Emotsional birliklarni tarjima qilish murakkab jarayon bo'lib, ular semantik nozikliklari sababli ko'pincha yo'qotishlarga uchraydi. Inglizcha "heartbroken" so'zini oddiy "yuragi ezildi" deb tarjima qilish semantik jihatdan to'g'ri bo'lsa-da, ingliz madaniyatidagi chuqur dramatik ohang to'liq aks etmaydi. Tarjimashunoslikda bunday vaziyatlarda kompensatsiya, ekvivalent izlash, konnotativ moslikni topish kabi strategiyalar qo'llaniladi.

4. Qiyosiy Tahlil Natijalari

Tadqiqot davomida aniqlanishicha, ingliz tilida emotsional leksika ko'proq individualizm, shaxsiy tajriba va psixologik holatlarga asoslangan. O'zbek tilida esa kollektivizm, oila, milliy qadriyat va an'analar bilan bog'liq emotsional birliklar ustuvorlik qiladi. Shuningdek, o'zbek tilida majoziy ifodalar, o'xshatishlar va obrazlilik yuqori bo'lsa, ingliz tilida to'g'ridan-to'g'ri ifodalar ko'proq uchraydi.

XULOSA

Ingliz va o'zbek tillaridagi emotsional leksikaning qiyosiy o'rganilishi ikki tilning madaniy va lingvistik xususiyatlarini chuqur anglash imkonini beradi. Tarjima jarayonida emotsional birliklarni to'g'ri uzatish uchun tarjimon nafaqat til bilimiga, balki madaniy kompetensiyaga ham ega bo'lishi zarur. Mazkur tadqiqot ikki til o'rtasidagi hissiy konseptlar farqini yoritib, lingvokulturologik yondashuv muhimligini tasdiqlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Baker, M. "In Other Words: A Coursebook on Translation."
2. Kovecses, Z. "Metaphor and Emotion."
3. Sharipov A. "Til va madaniyat." Toshkent: Fan, 2020.
4. Crystal, D. "The Cambridge Encyclopedia of Language."
5. O'zbekiston Milliy Korpusi materiallari.